

Валентина Косоногова
директор Львівської обласної бібліотеки для дітей

Робота з нетрадиційними для дитячої бібліотеки групами користувачів як різновид маркетингової діяльності бібліотеки

Сьогодні нас, бібліотекарів, хвилює зменшення кількості користувачів-дітей у бібліотеках, що пов'язане з демографічною ситуацією в нашій країні і, як наслідок, загальним зменшенням кількості дітей у навчальних закладах. Спостереження бібліотекарів, батьків, вчителів свідчать, що сучасні діти читають мало, без бажання, здебільшого літературу за шкільною програмою. Серйозними конкурентами читанню виступають телебачення, комп'ютери, Інтернет, мобільні телефони тощо.

Повернути дітей до книги, формувати інтерес до читання—ось головне із завдань, над якими працює колектив Львівської обласної бібліотеки для дітей. На це спрямовано і нашу програмно-проектну діяльність: проект партнерства «Малий книжковий Форум», у рамках якого в усіх дитячих бібліотеках області відбуваються конкурси на кращого читача; програма бібліотечної підтримки творчого розвитку дошкільнят «Ростемо з книжкою»; рекламно-інформаційна програма «П'ятикласник»; літня програма читання «Головна пригода літа»; клуб любителів читання вголос «Чарівна лампа»; акція «Львів читає дітям» тощо. Разом з тим, аналізуючи, які групи, вікові категорії складають читацьку аудиторію бібліотеки, ми бачимо, що з року в рік зростає кількість юнацтва, студентів і старшокласників. Вже традиційно бібліотека обслуговує студентів бібліотечного відділення Львівського державного училища культури і мистецтв, Львівського педагогічного коледжу при Національному університеті ім. І. Франка, Поліграфічного технікуму при Українській академії друкарства, що розташовані в центрі міста неподалік від нас. Бібліотека має з ними давні партнерські стосунки, постійно надає вичерпну інформаційно-бібліографічну підтримку з проблем дитячої літератури, дитячого читання. Студенти цих навчальних закладів не випадково потрапили у зону нашої особливої уваги, адже майбутні бібліотекарі, педагоги належать до категорії організаторів дитячого читання, і від того, хто буде виховувати любов до читання у дітей, їх інформаційну культуру завтра залежить, чи будемо ми читаючою нацією у майбутньому. Це спонукало нас розробити проекти, направлені на роботу зі студентами названих вище навчальних закладів.

Наша бібліотека вже багато років є базою виробничої практики для студентів Львівського державного училища культури і мистецтв. Заступник директора бібліотеки викладає в училищі спеціальні дисципліни, директори обласних бібліотек запрошуються головами Державних екзаменаційних комісій. Сьогодні ми спостерігаємо кризову ситуацію спеціальної бібліотечної освіти. Значно зменшується кількість молоді, яка хоче здобути спеціальну бібліотечну освіту, непоодинокі і випадки, коли майбутній студент не має певної професійної орієнтації, особливого поклонання. За цих умов неабиякого значення набуває отримання студентами практичних навичок з обраної спеціальності, перший професійний досвід, їх знайомство з сучасною бібліотекою, з новітніми носіями інформації, новими технологіями, з бібліотекарями за покликанням, які є провідниками інноваційних процесів, людьми ініціативними, творчими, лідерами читання. Таким чином народилася програма тренінгової підтримки студентів бібліотечного відділення Львівського державного училища культури і мистецтв «Бібліосвіт-Профі». Її мета — сприяти адаптації майбутніх бібліотекарів у професійному середовищі, долучити їх до прикладної діяльності бібліотеки для оволодіння сучасними методиками і процесами роботи дитячої бібліотеки, бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів-дітей та по-новому переглянути і усвідомити важливість обраної професії. У процесі реалізації програму обговорено з викладачами та складено договір про співпрацю. Рекламно-інформаційне забезпечення передбачало створення зведеної картотеки підручників і професійної періодики, надання бібліотеці училища методичних матеріалів, ознайомлення з навчальними програмами училища працівників бібліотеки — учасників програми, інформування студентів і викладачів про найважливіші бібліотечні заходи.

У ході реалізації програми для студентів I-го курсу проводяться ознайомчі екскурсії, бібліотечні уроки «Бібліотека — це ...», для студентів II-III-х курсів — анкетування «Бібліотека, в якій я хочу працювати», «Бібліотекар, якого люблять всі», тренінги-практикуми «Захопити грою», «Школа ведучого», «Привабливий бібліотекар або 10 порад як причарувати читача», «Таємниці бібліотечної майстерності: 1001 талант бібліотекаря» тощо. Програмою передбачено проведення комп'ютерного професійно-корегуючого тестування, психологічних тренінгів «Як стати лідером», «Як влаштуватися на роботу», рольових ігор та майстер-класу «Масова робота», у яких студенти самі є учасниками і надають практичну допомогу у проведенні масових заходів. Також вони за роки навчання проходять обов'язковий тренінг «Пошук інформації в Інтернет на допомогу користувачам бібліотеки» у нашому Інтернет-центрі.

Оскільки навчальні програми училища не передбачають спеціалізацію, зокрема, підготовку бібліотечних кадрів для роботи з читачами-дітьми, то чи не головна наша мета — показати майбутнім спеціалістам, як має працювати сучасна дитяча бібліотека, специфіку її роботи з читачами-дітьми та роль бібліотекаря-педагога. У ході реалізації програми бібліотека поставила собі за мету визначення і уточнення нахилів, уподобань студентів, їхніх здібностей до певної ділянки бібліотечної роботи з дітьми; розвиток комунікативних навичок спілкування майбутніх бібліотекарів з юними читачами; оволодіння методикою проведення сучасних форм масової роботи; поєднання отриманих теоретичних знань з демонструванням і практичним відпрацюванням деяких навичок і вмінь. Реалізація програми допомогла вирішити кадрові питання самої бібліотеки — до нас прийшли працювати 5 випускників училища, які здобувають тепер вищу освіту.

Наступна програма, орієнтована на студентів, «Вчитель — XXI» є програмою інформаційної підтримки майбутніх вчителів — студентів Львівського педагогічного коледжу при Національному університеті ім. І. Франка. Проект спрямовано на виховання стійких навичок користування бібліотекою у майбутніх педагогів, формування інформаційної грамотності, розуміння необхідності співпраці зі спеціалізованими дитячими бібліотеками у майбутній професійній діяльності. Адже шкільні бібліотеки, з якими, перш за все, стикаються молоді педагоги, за своїми функціями та наповненням фондів відрізняються від наших бібліотек. Їх інформаційні ресурси переслідують певну мету — допомогу в освоєнні шкільної програми, а рівень автоматизації майже дорівнює нулю. Наша програма має на меті ознайомлення студентів з методиками пошуку, оцінки і аналітичної переробки інформації, методиками використання мультимедіальних засобів, проведення інтерактивних форм навчання. Студенти коледжу обслуговуються у читальних залах та Інтернет-центрі, їм також надаються додаткові сервісні послуги (ксерокопіювання, сканування, ламінування), індивідуальна практична, консультативна

допомога, безкоштовне користування Інтернетом. Проектом передбачено проведення екскурсій «Бібліотека — партнер педагога», анкетування «Що читаємо?», цикл навчально-тренінгових занять з пошуку інформації в Інтернеті, організація віртуальних екскурсій на педагогічні сайти, цикл уроків бібліотечно-інформаційної культури «Бібліотечні шпаргалки», залучення студентів коледжу до волонтерського руху і допомозі бібліотеки під час літніх канікул, проведення заходів, участь в інших проєктах бібліотеки; підготовка бібліографічних списків та оглядів літератури за темами, що цікавлять студентів. Інноваційними заходами проєкту є «Урок в бібліотеці» — проведення відкритих уроків під час проходження виробничої і переддипломної практики та комплекс заходів «Після уроків» — організація виставок творчості студентів.

Створюючи проєкти, бібліотека не лише піднімає свій імідж, авторитет серед педагогічних колективів і студентів училища, але й набуває нових партнерів і, найголовніше, працює на майбутнього юного читача. Реалізуючи цей проєкт, бібліотека сприяє вихованню у майбутнього вчителя необхідності постійно відвідувати бібліотеку для самореалізації та самовдосконалення. У процесі реалізації проєктів виховується розуміння тісної взаємодії бібліотекаря і педагога в ім'я однієї мети — здобуття і поглиблення учнями знань про книгу, бібліотеку, її ресурси, розуміння, задля чого існує спеціалізована дитяча бібліотека та надання кожній дитині доступу до книги та інформації для здобуття знань, духовного збагачення або для втіхи і розваги.

Бібліотека обслуговує також і студентів — майбутніх поліграфістів. Спираючись на попередній досвід, ми вважаємо, що можемо ефективно сприяти розширенню їх знань про сучасну дитячу книгу, і бібліотека має прекрасні колекції, унікальні видання, які є кращими зразками поліграфічного мистецтва. Маркетингова концепція у системі обслуговування зазначених вище груп сьогодні передбачає задоволення їхніх запитів не лише на дитячу літературу, але й на літературу з питань педагогіки, психології, філософії, соціології та інших навчальних дисциплін, тому для них укомплектовано невеликий фонд найновіших підручників та довідкових видань. Теми, що їх цікавлять, ретельно вивчаються і вносяться у базу даних періодичних видань електронного каталогу бібліотеки. Лише для цієї групи користувачів у бібліотеці частково запроваджено комерційний маркетинг, тобто платні послуги, що дозволило отримати додаткові джерела фінансування, у першу чергу, для придбання витратних матеріалів, технічного обслуговування комп'ютерної та розмножувальної техніки.

У Рік Української книги в нашій бібліотеці народилося ще одне творче літературне об'єднання «Літзавод», яке об'єднує студентів різних вищих навчальних закладів. Його мета полягає у сприянні розвитку молоді української літератури та української літературної Інтернет-території, виявленні нових обдарованих авторів серед дітей та молоді, створенню середовища спілкування та обміну досвідом для молодих українських авторів, зосередженні уваги молодих авторів на потреби української дитячої та підліткової літератури.

У рекомендаціях для учасників літературного об'єднання ми, як організатори, записали, що радо вітатимемо твори для дітей молодшого та середнього шкільного віку і просимо звертати особливу увагу на школярів та залучати їх до проєкту. По можливості учасники проєкту допомагатимуть удосконалювати Інтернет-сторінку нашої бібліотеки і братимуть участь у масових заходах. Сподіваємося на успішний старт, адже ініціатором і керівником нового проєкту є бібліотекар Інтернет-центру. Пройшовши школу в нашій бібліотеці, студенти усвідомлюють, хто такий організатор дитячого читання, і що кожний з них має бути ще й сам лідером читання, що це сприятиме його авторитету серед дітей. Виховуючи прихильність студентів до бібліотеки, до усього, чим вона живе, ми сподіваємося на їхню допомогу в майбутньому, на те, що завдяки їхньому розумінню до бібліотеки прийде активна читацька зміна. Таким чином, залучення до сфери інтересів дитячої бібліотеки студентства, що здобуває гуманітарні професії, є одним із найважливіших завдань маркетингової діяльності нашої бібліотеки.